
“Hem iman-ı tahkikînin bir mertebesi de aynelyakîn derecesidir ki, pek çok mertebeleri var. Belki esma-i İlahiye adedince tezahür dereceleri var.” Aynelyakin metrebesini ve hususen esma-i İlahiye adedince mertebeleri olması meselesini açıklar mısınız?

Yakîn; bir şeyin katilik ve kesinlik kazanmış haline denir. Bir şeyin kati ve kesin olabilmesi de ancak kuvvetli delil ve ispatlar ile mümkündür. Yani "**yakin**" ile "**burhan**" birbirinin lazımı ve neticesidir. Kati bir delil, kati ve şeksiz yakin-i imanı ispat eder. "**Yakin-i iman**" terkibi ise, imanın kati ve sağlam bir mertebesinin adıdır.

Aynelyakin; bir şeyi gözle görüyor gibi iman etmek anlamındadır. Delil ve burhanlar katiyet ve sağlamlık bakımından sınıflara ayrılırlar, bazıları bazısından daha kati ve yüksek olabilirler. Bu hususta en belirgin tasnif üç tanedir; bunlar **ilmelyakin**, **aynelyakin** ve **hakkelyakin** olarak ifade edilmiştir.

İmanın bu üç mertebesinin derece ve manasına işaret eden bir misal şöyle ifade edilmiştir:

Bir tepenin arkasında bir ateş yanıyor, biz ise tepenin beri tarafındayız. Ateşin dumanından yola çıkarak, tepenin ardında bir ateş olduğuna intikalimiz "**ilmelyakini**" ifade eder.

Tepenin başına çıkıp ateşi gözümüzle görmemiz "**aynelyakini**" ifade eder. Bu, derece ve sağlamlık bakımından öncekinden daha üstedir.

Ateşin içine elimizi sokup yanarak ateşi hissetmemiz ise "**hakkelyakini**" ifade eder ki, bu mertebe evvel ikisinden daha sağlam ve katiyet ifade eder.

Allah'ın her bir isminin mana ve tecellisini kainat sayfasında görüp okumak, ayrı ve ziyade bir iman mertebesidir. Mesela, birisi Allah'ı on ismi ile tanıyor ve ona göre bir marifet kesp ediyor; diğer birisi ise yirmi ismi ile tanıyıp ona göre marifet kesp ediyor. Elbette ikisinin iman ve marifet mertebesi aynı ve müsavi olmaz.

Allah'ın her bir ismi ayrı bir marifet penceresi olup insana ayrı bir iman değeri kazandırıyor. Her penceresinde ayrı bir manzara olan bir sarayın bir iki penceresine hapis olanlar, sarayın sair pencerelerinden ve o pencerelerde tezahür eden manzaralardan da mahrumdurlar.